

AKTUALITĀTES SIEVIEŠU UN VĪRIEŠU VIENLĪDZĪGU TIESĪBU UN IESPĒJU VEICINĀŠANĀ

F E B R U Ā R I S - M A R T S
2 0 2 6

Iespējas

ES programmā **“Pilsoņi, vienlīdzība, tiesības un vērtības”** izsludināta **pieteikšanās projektu finansējumam** vairākās dzimumu līdztiesības jomās, tai skaitā darba un privātās dzīves līdzsvars, darba samaksas pārredzamība, sieviešu un vīriešu līdzvērtīga iesaiste ekonomikā un politikā, dzimumu stereotipu mazināšana. Pieteikumu iesniegšanas termiņš ir 2026. gada 28. aprīlis, plašāka informācija par projektu konkursa prasībām pieejama “EU Funding and Tenders Portal”.

Līdz 30. aprīlim zinātnieces aicinātas pieteikties konkursā “Baltijas stipendija sievietēm zinātnē 2026”. Stipendija dibināta 2024. gadā ar mērķi sniegt atbalstu labākajām Baltijas valstu jaunajām zinātniecēm, popularizēt jauno zinātnieču sasniegumus un iedrošināt talantīgākās studentes izvēlēties zinātnieces profesiju.

Daugavpils Universitāte aicina sievietes vecumā no 40 gadiem pieteikties dalībai starptautiskajā programmā WoDiLab – Digitālo kursu radīšanas laboratorija sievietēm, kuras mērķis ir palīdzēt dalībniecēm attīstīt digitālās prasmes, radīt jaunas profesionālās iespējas un veidot savu pirmo tiešsaistes kursu. Dalība programmā ir bez maksas, pieteikšanās termiņš – 21. aprīlis.

Biedrība “Ogle” uzsākusi **projektu “Ģimenes lomas stiprināšana mentālās veselības atbalstā”**, kurā aicina piedalīties gan ģimenes, gan speciālistus, kas strādā ar ģimenēm, kurās kādam pēdējo trīs gadu laikā bijušas mentālās veselības grūtības. Biedrība izstrādājusi divas tiešsaistes aptaujas – vienu aptauju ģimenēm un otru aptauju mentālās veselības, sociālās aprūpes, izglītības un veselības aprūpes jomas speciālistiem.

LSM Replay vietnē iespējams noskatīties filmu “Sieviešu drošība Latvijā: starp bailēm un faktiem”, kas dokumentē notikumus saistībā ar Eiropas Padomes konvenciju par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu, cilvēku pieredzes ar vardarbību ģimenē un tās sekām.

Netflix saviem abonentiem piedāvā jaunu dokumentālo filmu “Inside the manosphere”, kurā autors *Louis Theroux* pēta toksiskās vīrišķības trendu un vīriešus, kuri piesaista marginalizētus un ievainojamus sekotājus savām filozofijām, kas ietver radikālu šovinismu, vizuālā izskata modifikācijas un citus modernās digitālās vides trendus.

Latvijā

Labklājības ministrija rīkoja vebināru “Tā vienkārši ir pieņemts – vai tiešām?” kurā tika apspriesta sabiedrībā pieņemto normu un ieradumu ietekme uz cilvēku iespējām un tiesībām. Eksperti diskutēja par pieņēmumiem, kas var būt pamats atšķirīgai attieksmei pret cilvēkiem viņu dzimuma, vecuma vai invaliditātes dēļ, kā arī dalījās pieredzē un praksē, kā veidot iekļaujošāku vidi organizācijās un sabiedrībā kopumā.

Saeima pieņēmusi grozījumus Krimināllikumā, kas pagarina noilguma termiņus smagiem noziegumiem pret nepilngadīgām personām, paplašina cilvēku tirdzniecības jēdzienu un stiprina atbildību par seksuālu vardarbību digitālajā vidē, kā arī pilnveido regulējumu citās būtiskās jomās.

Tieslietu ministrijas parlamentārā sekretāre Lauma Paegļkalna pārstāvēja Latviju **ANO Sieviešu statusa komisijas 70. sesijā**, uzsverot, ka dzimumu līdztiesībai nepieciešams ne tikai tiesiskais regulējums, bet arī koordinēta sadarbība un uz cilvēka vajadzībām vērsti pakalpojumi. Paegļkalna uzsvēra, ka sievietēm un meitenēm jābūt drošām, ka sistēma ticēs viņu pieredzēm, atbalstīs un palīdzēs.

Jau otro gadu Rīgā 8.martā par godu Starptautiskajai sieviešu dienai norisinājās divi gājieni: iekļaujošā feminisma gājiens "Feminisms visiem", kas uzsver dažādu kopienu drošu līdzāspastāvēšanu un feminisma lomu visas sabiedrības saliedētībā, un tradicionālais sieviešu solidaritātes gājiens, kas šogad pievērsās drošības tēmai un īpaši uzsvēra cīņu pret vardarbību. Visā pasaulē 8. martā ar gājieniem ierasts atzīmēt Starptautisko sieviešu dienu, pievērsot sabiedrības uzmanību līdztiesības jautājumiem un dzimumu nevienlīdzībai.

"Novatore" pārstāve Dagnija Lejiņa un Latvijas Bankas ekonomiste Krista Kalnbērziņa komentē atalgojuma nevienlīdzību starp sievietēm un vīriešiem Latvijā un skaidro, ka diskriminācijas cēloņi un aizspriedumi ne vienmēr ir apzināti.

IKEA ilggadējās sociālās kampaņas "Pamani vardarbību" ietvaros publicēts stāsts par sievieti, kas aizgājusi no vardarbīgām attiecībām. Sieviete dalās ar pieredzi, kā meklējusi un saņēmusi palīdzību, kāda nozīme bijusi līdzilvēku atbalstam, un iedrošina visus neklusēt, ja rodas aizdomas par vardarbību.

Latvijas Radio raidījumā "Krustpunktā" viesojās biedrības "Latvijas sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkls" valdes priekšsēdētāja Inete Ielīte un intervijā dalījās pieredzē par darbu ar sievietēm visā Latvijā un izaicinājumiem, kas rodas pievērsoties neērtām tēmām.

Latvijas Bankas ekonomistes Krista Kalnbērziņa un Ludmila Fadejeva portālā makroekonomika.lv raksta par ekonomiskajiem ieguvumiem ģimenēs, kurās bērna kopšanas atvaļinājumu pilnvērtīgi izmanto abi vecāki.

Izdota grāmata par pirmajām fotogrāfēm sievietēm Baltijā, parādot viņas gan kā mākslinieces, gan personības sava laika kontekstā. Grāmatā lasāmas trīs autoru esejas, tiecoties apvienot līdz šim sadrumstalotos pētījumus par fotogrāfēm Baltijas valstīs un veidojot izpratni par viņu vietu vēsturē.

Nesen izveidotā Latvijas Rakstnieču apvienība uzsākusi grāmatu klubu "Viņas raksta un lasa", kura pirmā tikšanās noritēja 29. martā galerijā "Istaba". Pirmās tikšanās tēma bija Virdžīnijas Vulfas grāmatas "Sava istaba" un "Orlando".

Raidījumā "Kur paliek nauda?" Latvijas Bankas padomes locekle Ilze Posuma un biedrības "Tēvi" valdes loceklis Gatis Smidrovskis skaidro, **kāda nozīme ir ģimenes iesaistei bērnu finanšu pratībā**. Latvijas Bankas aptaujā noskaidrots, ka meitenēm ir būtiski zemāka finanšu pratība nekā zēniem, un tas var ietekmēt viņu nākotni ilgtermiņā.

Pasākumā “Sievietes biznesā un tehnoloģijās” pulcējās uzņēmējas, zinātnieces un citas sievietes, kas veido karjeru tradicionāli vīriešu dominētās jomās. Pasākums kalpo kā platforma savstarpējai pieredzes apmaiņai un sadarbības veicināšanai.

“Labs of Latvia” publicēts saraksts ar vairāk kā 40 jaunuzņēmumiem, kurus dibinājušas sievietes Latvijā. Saraksts apliecina, ka sievietes arvien vairāk iesaistās uzņēmējdarbībā un veido savus unikālos pakalpojumus, ar savu darbu iedvesmojot arī citas sievietes.

Latvijas Radio Ziņu dienesta faktu pārbaudītāja un dezinformācijas pētniece Anete Bērzkalne stāsta par vardarbības internetā ietekmi uz sieviešu dalību politiskajā un pilsoniski aktīvajā darbā, atsaucoties uz Eurostat datiem un dažādiem pētījumiem.

Platformas **“My First Year Too”** veidotāji plāno drīzumā izdot grāmatu, kas apkopos teju 100 vecāku pieredzes stāstus. Projekta veidotājas Agra Lieģe-Doležko un Elīna Brasliņa intervijā portālam “Satori” stāsta par idejas pirmsākumiem, vienojošajām pieredzēm un to, cik svarīgi ir ne tikai tikt uzklausītam, bet arī uzklausīt un zināt, ka citiem ir līdzīgi.

AKTUALITĀTES SIEVIEŠU UN VĪRIEŠU VIENLĪDZĪGU TIESĪBU UN IESPĒJU VEICINĀŠANĀ

F E B R U Ā R I S - M A R T S
2 0 2 6

Eiropā un pasaulē

Eiropas Komisija publicējusi **Dzimumu līdztiesības stratēģiju 2026–2030.** Dokumentā iekļauti konkrēti soļi, kas nepieciešami dzimumu līdztiesības veicināšanai, un stratēģija stiprina Sieviešu tiesību ceļvedī jau paredzētās rīcības.

Eurostat dati par sieviešu nodarbinātību parāda nevienlīdzību starp sievietēm un vīriešiem. Statistikas dati liecina, ka ievērojami vairāk sieviešu ir nodarbinātas nepilna laika darbā. Vienlaikus Eiropas Savienībā kopumā ir pozitīvas tendences nodarbinātībā – pēdējos gados 22 valstīs nodarbinātībā ir samazinājusies atšķirība starp sievietēm un vīriešiem.

2025. gadā aptuveni trešdaļa nacionālo parlamentu locekļu Eiropas Savienībā bija sievietes, īpašs sieviešu pārstāvniecības pieaugums pēdējos desmit gados vērojams Latvijā, Maltā, Francijā un Čehijā. Līdzīga kopējā statistika vērojama arī valdību sastāvos, kur lielākā izaugsme bijusi Somijai, Lietuvai un Igaunijai.

Eiropas dzimumu līdztiesības aģentūra (EIGE), atsaucoties uz jaunāko aptauju par **Dzimumā balstītu vardarbību,** uzsver, ka dati liecina par **nepieciešamību intervences veikt ātrāk un daudz vairāk resursu ieguldīt prevencē,** nodrošinot, ka vardarbība patiešām tiek novērsta, nevis tikai risinātas tās sekas.

Atzīmējot Starptautisko sieviešu dienu, EIGE pievēršas taisnīguma un tiesiskuma tēmai, kas bija arī viena no galvenajām tēmām šī gada ANO Sieviešu statusa komisijas sesijā. Pētījumi un dati liecina, ka dažādas politikas teorētiski ir ieviestas, tomēr praksē piekļūt tiesiskam atbalstam joprojām ir sarežģīti, un sistēmas ir sievietēm nesaprotamas un neveicina uzticību.

Pētnieki *Thea Bertnes Strømme, Karl Ingar Kittelsen Røberg* un *Sara Seehuus* **analizējuši saistību starp dzimumu līdzīgu reprezentāciju studiju programmās un augstākās izglītības nepabeigušo statistiku.**

Pētniece *Maja Feng*, kas savā akadēmiskajā darbā īpaši pievēršas ievilināšanas tēmai un vardarbībai romantiskās attiecībās, **nesen publicētajā rakstā analizējuši romantisko krāpniecību,** demonstrējot, ka šī krāpniecība ietver nopietnu psiholoģisko manipulāciju un emocionālo vardarbību, un ka upuru izglītībai un sociālajam statusam nav lielas nozīmes.

Multinacionālā investīciju banka *Goldman Sachs* nolēmusi **neņemt vairs vērā rasi, dzimumu, seksuālo orientāciju un citus iespējamās diskriminācijas pamatus,** vērtējot valdes locekļu kandidātus. Uz šādu rīcību aicinājis viens no konglomerāta daļu turētājiem, kas šādas iniciatīvas ir iesniedzis kopumā vienpadsmit lielajās korporācijās, no kurām vismaz divas – *American Express* un *John Deere* – ir piekritušas un veikušas izmaiņas savās iekšējās procedūrās.

The City of London Corporation ziņojums vēsta, ka, ieviešot mākslīgā intelekta rīku risinājumus, **sievietēm ir augstāks risks zaudēt darbu IKT nozarē.** Ziņojumā arī vēstīts, ka sievietes savas karjeras vidusposmā ar vismaz piecu gadu pieredzi nozarē biežāk saņem noraidījumus, piesakoties vakancēm.

Somija kļuvusi par pirmo valsti, kas ieguldījusi finanšu līdzekļus t.s. Ongwen programmā, piešķirot 400 000 EUR Starptautiskās Krimināltiesas Upuru Trastā (*Trust Fund for Victims*), kas nodrošina atbalstu no seksuālas un dzimumā balstītas vardarbības cietušajiem Centrālāfrikas Republikā, Kongo Demokrātiskajā Republikā un Ugandā.

Eiropas Padome veicina juridiskā regulējuma pielāgošanu Ukrainā, februārī rīkojot darbnīcu par Eiropas Savienības konvenciju par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un Direktīvu par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu.

Eiropas Savienība atzīmējusi **Starptautisko dienu sievietēm zinātnē,** publicējot ziņojumu par dzimumu līdztiesību zinātnē, kā arī atjauninot standartus dzimumu līdztiesības plāniem zinātniskajās institūcijās un pasniežot balvas dzimumu līdztiesības līderiem zinātnē.

Beļģijā veikts pētījums, kurā secināts, ka **mākslīgā intelekta rīku izmantošana personāla vadībā veicina slēptu dzimumu diskrimināciju**. Pētījumā novērots, ka personāla speciālisti nav informēti par to, ka mākslīgais intelekts atkārtoti pastāvošos dzimumu stereotipus un nepamatoti uzskata to par objektīvu.

Starptautiskais Fonds Sievietēm publicējis 2025. gada ziņojumu, kurā vēsta par izsniegtajiem grantiem un dažādām programmām, kas ieviestas visā pasaulē.

Lielbritānijā ieviests jauns regulējums, kas paredz, ka 48 stundu laikā jāizņem intīmas dabas attēli, kas izvietoti internetā bez personas piekrišanas. Atbildība gulsies uz interneta platformu turētājiem, kuriem draud nopietns sods par likuma neizpildīšanu. Ar šo regulējumu plānots cīnīties pret t.s. "atriebības porno" jeb intīma rakstura attēliem, kurus publicē internetā bez personas piekrišanas un bieži vien personai pašai to nezinot.

Auto un taksometru pakalpojumu dalīšanās uzņēmums **"Uber"** paplašinājis programmu **"Women preferences"**, kas ļauj **sievietēm izvēlēties braucienus ar autovadītājiem sievietēm, vienlaikus arī autovadītājiem ļaujot norādīt vēlmi vairāk uzņemt pasažieres sievietes**. Pakalpojums arī nepilngadīgajiem braucējiem atļauj izvēlēties autovadītāju sievieti, tādējādi ļaujot gan pašiem jauniešiem, gan viņu aizbildņiem mazāk raizēties par drošību. **"Women preferences"** ir pieejama kopumā vairāk nekā 40 valstīs, kur darbojas **"Uber"**.

Pasaules Banka ziņojumā secinājusi, ka **dzimumu līdztiesības likumdošana reti nozīmē arī praktiskas rīcības līdztiesības nodrošināšanai** un būtiskā starpība starp politikā noteikto un faktiski ieviesto raisa bažas par to, vai kopējā situācija ir patiesi novērtējama.

Afganistānā veiktās izmaiņas likumos legalizē vardarbību ģimenē. Izmaiņas paredz, ka vīrs drīkst fiziski sodīt gan sievu, gan bērnus, kamēr šī soda sekas nav "lauzti kauli vai vaļējas brūces". Tomēr pat šos ievainojumus ir jāvar tiesā pierādīt un argumentēt, ka tie bijuši fiziskas vardarbības sekas. Likums arī paredz, ka sievieti var apcietināt līdz pat trīs mēnešiem, ja viņa apciemojusi savu ģimeni bez vīra atļaujas.

Afgāņu sievietes veido atbalsta grupas un tīklus, piemēram, slepenu grāmatu klubu, kurā satiekas, lai apspriestu izlasīto pasaules literatūras klasikā. Afganistānā sievietēm ir liegts saņemt izglītību.

Gambijā Augstākā Tiesa lems par to, vai sieviešu aizsardzība pret ģenitāliju kropļošanu ir atbilstoša konstitūcijai (*Female genital mutilation*), kas ir tradicionāla prakse vairākās valstīs. Gambijas parlamentā 2024. gadā balsojumā netika atbalstīta likuma atcelšana, tāpēc vairāku reliģisko līderu apvienība vērsusies Augstākajā tiesā. Gambijā likums ir spēkā kopš 2015. gada un pasargā meitenes no medicīniski nevajadzīgas un bieži vien traumējošas procedūras.

Kenijas galvaspilsētas Nairobi apgabala valdībā nodarbinātajām sievietēm pieejamas **apmaksātas papildu brīvdienas menstruālo sāpju laikā**. Līdzīgas iniciatīvas iepriekš ieviestas Japānā, Indonēzijā, Dienvidkorejā, Spānijā un Zambijā, taču katrai valstij ir savi noteikumi un prasības. Nairobi iniciatīvu ierosinājis apgabala gubernators, un pagaidām tā nav izraisījusi plašus iebildumus.

Statptautiskā futbola federācija (**FIFA**) **ieviesusi jaunas prasības sieviešu futbola klubiem** – organizējot turnīrus, katrā komandā vismaz vienai sievietei atvēlēt galvenā trenera vai tā palīga posteni. Līdzīgas kvotas ieviestas arī citās personāla pozīcijās. FIFA lēmumu pamato ar to, ka sieviešu futbolā joprojām vairums galveno treneru ir vīrieši un nepieciešams veicināt sieviešu iesaisti lēmumu pieņemšanā un vadībā šajā sporta veidā.

Sērfošanā pirmo reizi izmantota "maternity wildcard" jeb ģimenes atļauja sportistēm sievietēm pēc bērna piedzimšanas atgriezties savā sporta veidā tajā pašā līmenī, kurā tās bija iepriekš. Līdz šim pēc ilgākas prombūtnes sportistēm bija jāpārņem kvalificējas visos posmos, kas var ievērojami kavēt viņu iespējas cīnīties par augstākajām godalgām. Franču sērfere *Johanne Defay* ir pirmā, kas saņēmusi šādu atļauju. Iepriekš dažos sporta veidos atsevišķas atļaujas tikušas izsniegtas sportistiem pēc nopietniem savainojumiem vai citiem ārkārtējiem apstākļiem.